

SaferInternet4Kids.gr

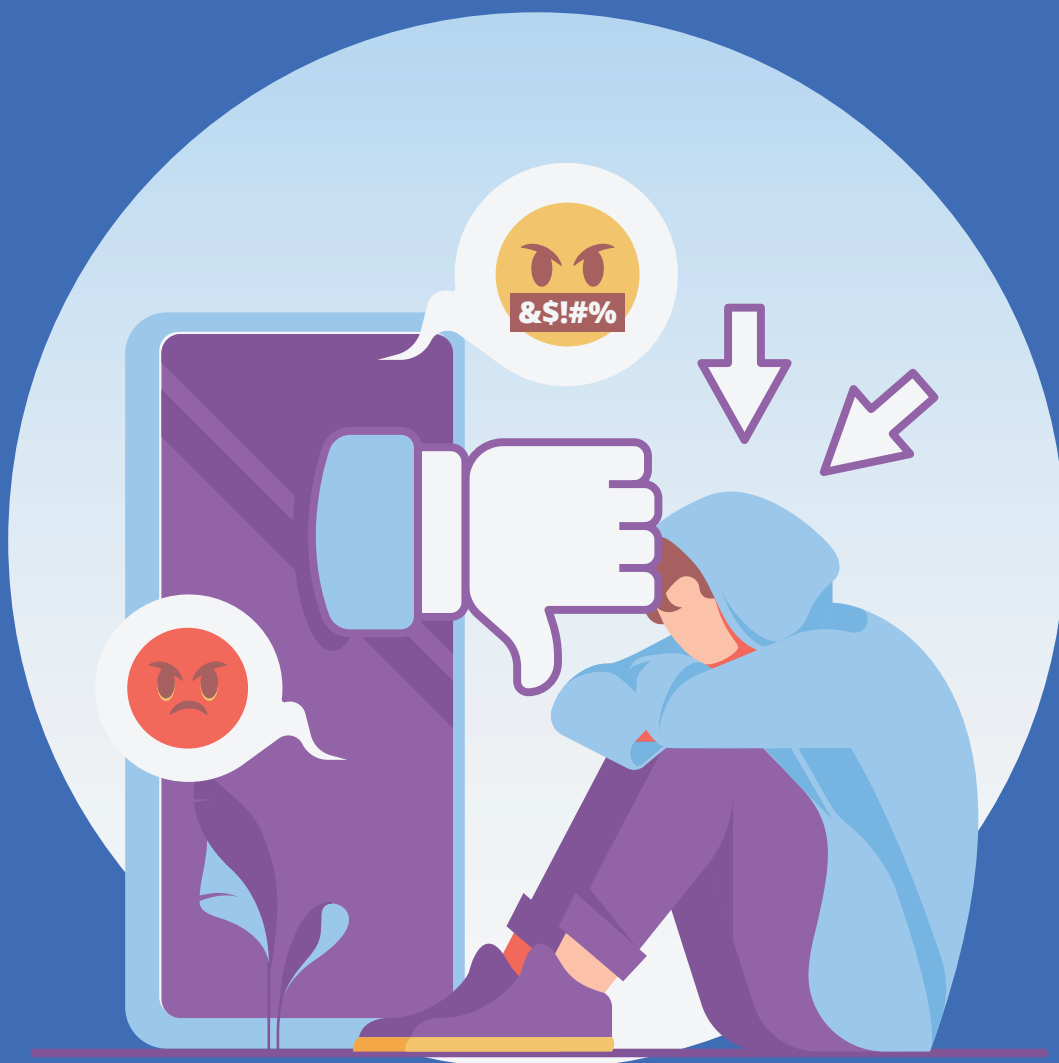
www

ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Πείραγμα ή εκφοβισμός;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πείραγμα ή εκφοβισμός; Μαθαίνω να αναγνωρίζω και να υποστηρίζω

Ηλικιακή ομάδα: Μαθητές/τριες Γυμνασίου – Λυκείου

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Σκοπός

Ο γενικός σκοπός του μαθήματος είναι οι έφηβοι να κατανοήσουν ουσιαστικά τι αποτελεί διαδικτυακό εκφοβισμό στη σύγχρονη πραγματικότητα των social media και να αναγνωρίσουν πώς τέτοιες ψηφιακές συμπεριφορές επηρεάζουν τα συναισθήματα και τις σχέσεις τους με τους συνομηλίκους. Μέσα από αυτή τη διαδικασία επιδιώκεται να καλλιεργήσουν ενσυναίσθηση, υπευθυνότητα και διάθεση υποστήριξης στο διαδικτυακό και σχολικό τους περιβάλλον.

Μαθησιακοί Στόχοι

Με το τέλος του μαθήματος, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα μπορούν να::

1. Να ορίζουν με ακρίβεια τον όρο διαδικτυακός εκφοβισμός και να ανακαλούν βασικά κριτήρια που τον χαρακτηρίζουν (επαναληψιμότητα, πρόθεση/αποτέλεσμα βλάβης, δημόσια έκθεση, ανισορροπία δύναμης).
2. Να εξηγούν με δικά τους λόγια πώς διαφέρει το πείραγμα από τον εκφοβισμό στα social media και να περιγράφουν πώς μπορεί να νιώσει κάποιος που δέχεται ψηφιακό εκφοβισμό.
3. Να αναγνωρίζουν, μέσα από παραδείγματα, πότε μια διαδικτυακή συμπεριφορά ξεφεύγει από το όριο του αποδεκτού.
4. Να εντοπίζουν «γκρίζες ζώνες» όπου το χιούμορ, η ειρωνεία ή η δημόσια έκθεση μπορεί να λειτουργήσουν επιβαρυντικά.
5. Να αναλύουν διαφορετικούς ρόλους σε μια κατάσταση εκφοβισμού (στόχος, θύτης, παρατηρητής) και τις μεταξύ τους δυναμικές.
6. Να προτείνουν και να διαμορφώνουν πρακτικές, εφαρμόσιμες στρατηγικές υποστήριξης ενός συνομηλίκου που δέχεται διαδικτυακό εκφοβισμό.
7. Να δημιουργούν σε ομάδες παραδείγματα «υγιούς διαδικτυακής συμπεριφοράς» που προάγουν την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό.

Αφόρμηση – «Τι βλέπω... και τι δεν βλέπω πίσω από την οθόνη;» (10 λεπτά)

Η αφόρμηση έχει ως στόχο να ενεργοποιήσει τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών σχετικά με τη χρήση των social media, να δημιουργήσει μια ασφαλή αφετηρία συζήτησης και να αναδείξει ότι οι ψηφιακές αναρτήσεις δεν ερμηνεύονται πάντα με τον ίδιο τρόπο από όλους. Παράλληλα, επιδιώκεται οι μαθητές να κατανοήσουν ότι μια ψηφιακή ανάρτηση που παρουσιάζεται ως αστεία ή ακίνδυνη μπορεί, στην πραγματικότητα, να προκαλεί έντονα και αρνητικά συναισθήματα σε αυτόν που στοχοποιείται, στοιχείο που αποτελεί βασική διάσταση του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Δραστηριότητα Αφόρμησης

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στην τάξη μερικά στιγμιότυπα (Παράρτημα 1).

Τα στιγμιότυπα είναι οικεία στους μαθητές και περιλαμβάνουν συνηθισμένες μορφές διαδικτυακής αλληλεπίδρασης, όπως:

- ⇒ μια ανάρτηση σε story με υπονοούμενα ή ειρωνικό τόνο, όπου δεν αναφέρεται ρητά κάποιο όνομα αλλά αφήνεται να εννοηθεί ότι αφορά συγκεκριμένο άτομο,
- ⇒ ένα στιγμιότυπο από ομαδικό chat στο οποίο ένα μέλος της ομάδας αγνοείται συστηματικά, ενώ τα υπόλοιπα μέλη συνομιλούν κανονικά μεταξύ τους,
- ⇒ μια φωτογραφία από σχολική δραστηριότητα που έχει μετατραπεί σε meme με σατιρικό περιεχόμενο,
- ⇒ ένα στιγμιότυπο από δευτερεύον ή ανώνυμο λογαριασμό, όπου σχολιάζεται η εμφάνιση ή η συμπεριφορά κάποιου συμμαθητή.

Τα παραδείγματα παρουσιάζονται χωρίς κριτική ή ερμηνεία, ώστε οι μαθητές να έχουν την ευκαιρία να τα επεξεργαστούν με βάση τις δικές τους εμπειρίες και αντιλήψεις.

Αφού οι μαθητές παρατηρήσουν τα στιγμιότυπα, ο/η εκπαιδευτικός τους ενθαρρύνει να εκφράσουν τις πρώτες τους σκέψεις.

Η συζήτηση επικεντρώνεται στο πώς αντιλαμβάνονται οι ίδιοι αυτές τις ψηφιακές εικόνες:

- ⇒ ποια από τα παραδείγματα τους φαίνονται πιο αθώα ή συνηθισμένα,
- ⇒ ποια μπορεί να θεωρηθούν πιο επιβλαβή ή να προκαλέσουν δυσφορία,
- ⇒ ποια θυμίζουν περιστατικά που οι ίδιοι έχουν δει στα social media.

Η διαδικασία γίνεται με τρόπο που ενθαρρύνει την έκφραση διαφορετικών οπτικών χωρίς να αποδίδονται ετικέτες ή αξιολογήσεις. Ο στόχος δεν είναι να αποφασιστεί τι είναι «σωστό» ή «λάθος», αλλά να διαμορφωθεί κοινό πλαίσιο συνεννόησης και να αναγνωριστεί η ποικιλία των εμπειριών που φέρνει ο κάθε μαθητής.

Μετά τη συζήτηση, ο/η εκπαιδευτικός συνοψίζει όσα ακούστηκαν και τα συνδέει με τον κεντρικό άξονα του μαθήματος.

Αναδεικνύεται ότι ενώ πολλές διαδικτυακές συμπεριφορές παρουσιάζονται ως αστείες, αυθόρμητες ή «φιλικές», η εμπειρία του ατόμου που βρίσκεται στο επίκεντρο μπορεί να είναι εντελώς διαφορετική. Αυτό που για κάποιον αποτελεί διασκέδαση, για κάποιον άλλο μπορεί να λειτουργήσει ως πηγή άγχους, ντροπής ή απομόνωσης.

Δραστηριότητα: «Πείραγμα, ειρωνεία ή διαδικτυακός εκφοβισμός;» (20 λεπτά)

Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές μαθαίνουν να διακρίνουν τις διαφορετικές μορφές ψηφιακής συμπεριφοράς και να αναγνωρίζουν πότε μία πράξη μπορεί να ξεπερνά το όριο του πειράγματος. Παράλληλα, κατανοούν ότι η ίδια συμπεριφορά μπορεί να έχει διαφορετική σημασία και επίδραση, ανάλογα με το πλαίσιο, την πρόθεση και – κυρίως – το πώς τη βιώνει το άτομο στο οποίο απευθύνεται.

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες και μοιράζει σε κάθε ομάδα ένα σύντομο, ρεαλιστικά σενάριο (παράρτημα 2). Τα σενάρια παρουσιάζονται ως καθημερινά περιστατικά που θα μπορούσαν να συμβούν σε οποιοδήποτε έφηβο.

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να επεξεργαστεί το σενάριο της, να συζητήσει τι συμβαίνει και να εξετάσει την προοπτική του ατόμου που βρίσκεται στο επίκεντρο.

Σε κάθε ομάδα, οι μαθητές συζητούν:

- ποια στοιχεία δείχνουν ότι η συμπεριφορά μπορεί να πληγώσει,
- αν η πρόθεση αλλάζει το αποτέλεσμα,
- αν υπάρχει ανισορροπία δύναμης, αριθμητικά ή κοινωνικά,
- πώς θα μπορούσε να βιώσει το περιστατικό το άτομο που στοχοποιείται,
- ποιες ενέργειες θα βοηθούσαν να μη συνεχιστεί η συμπεριφορά.

Στη συνέχεια κάθε ομάδα παρουσιάζει την ανάλυση που έκανε στο σενάριό της.

Ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει λέξεις-κλειδιά που εμφανίζονται συχνά (π.χ. «ντροπή», «αστείο που ξέφυγε», «δημόσια έκθεση», «αμηχανία», «πίεση», «παρέα εναντίον ενός»).

Οι λέξεις αυτές αξιοποιούνται στην επόμενη φάση.

Συζήτηση – Κριτήρια αναγνώρισης διαδικτυακού εκφοβισμού (20')

Ο/ Η εκπαιδευτικός δείχνει την παρουσίαση που περιλαμβάνεται στο σχέδιο μαθήματος στην τάξη. Συζητά με τους μαθητές και τις μαθήτριες ό,τι τους έκανε εντύπωση από την παρουσίαση. Εν συνεχεία επικεντρώνεται στα βασικά κριτήρια του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Αναδεικνύονται τα εξής:

Επαναληψιμότητα: ακόμη κι αν κάτι ξεκινήσει ως μεμονωμένο αστείο, όταν αναπαράγεται ή ανακυκλώνεται παίρνει διαφορετική βαρύτητα.

Σκοπός ή αποτέλεσμα βλάβης: ακόμη κι όταν η πρόθεση δεν είναι κακή, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι επώδυνο.

Ανισορροπία δύναμης: μπορεί να σχετίζεται με αριθμητική υπεροχή, κοινωνικές σχέσεις, «δημοφιλία» ή δημόσια προβολή.

Έκταση κοινού: όσο μεγαλύτερο το κοινό που βλέπει ή σχολιάζει, τόσο πιο έντονη η πίεση για το άτομο που στοχοποιείται.

Παραβίαση ορίων: χρήση φωτογραφιών, βίντεο ή προσωπικών στοιχείων χωρίς συναίνεση.

Ψυχολογική επιβάρυνση: άγχος, αμηχανία, ντροπή, φόβος έκθεσης.

Η συζήτηση ολοκληρώνεται με τη διαπίστωση ότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός δεν είναι πάντα εμφανής. Συχνά «κρύβεται» μέσα σε αστεϊσμούς, μοτίβα ή κοινωνικές δυναμικές.

Βιωματική Δραστηριότητα

«Αλλάζω οπτική» (25 λεπτά)

Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές ενθαρρύνονται να εξετάσουν τα ίδια περιστατικά μέσα από διαφορετικούς ρόλους, ώστε να αναπτυχθεί ενσυναίσθηση και βαθύτερη κατανόηση των κοινωνικών δυναμικών.

Ο/η εκπαιδευτικός περιγράφει στην τάξη ένα σενάριο που θα μπορούσε εύκολα να συμβεί στην καθημερινότητα των εφήβων, καθώς βασίζεται σε περιστατικά που συναντώνται συχνά στα social media και στο σχολικό περιβάλλον.

Σενάριο

Κατά τη διάρκεια ενός διαλείμματος, ένας μαθητής πέφτει στο προαύλιο. Κάποιος τραβάει βίντεο και το ανεβάζει ως «αστείο στιγμιότυπο» στα social media. Μέσα σε λίγη ώρα το βίντεο έχει κοινοποιηθεί, έχουν προστεθεί σχόλια και αρκετοί γελάνε. Ο μαθητής που φαίνεται στο βίντεο αρχικά προσπαθεί να το αντιμετωπίσει «χαλαρά», αλλά αργότερα νιώθει εκτεθειμένος.

Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες. Κάθε ομάδα εξετάζει το σενάριο από τη σκοπιά ενός διαφορετικού ρόλου:

1. Το άτομο στο βίντεο
2. Το άτομο που τράβηξε το βίντεο και το ανέβασε
3. Τα άτομα που το κοινοποιούν ή γελούν
4. Ένας παρατηρητής που δεν συμμετέχει, αλλά βλέπει τι συμβαίνει

Η κάθε ομάδα καλείται να συνθέσει και να παρουσιάσει θεατρικά έναν σύντομο και περιγραφικό «εσωτερικό μονόλογο» για τον ρόλο που έχει αναλάβει. Στον μονόλογο αποτυπώνονται:

- οι σκέψεις του ατόμου,
- τα συναισθήματά του,
- οι φόβοι ή οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει,
- και όσα θα επιθυμούσε να είχαν εξελιχθεί διαφορετικά.

Η δραστηριότητα στοχεύει στη βαθύτερη κατανόηση του πώς μπορεί να βιώνει την κατάσταση κάθε εμπλεκόμενο πρόσωπο. Αφού ολοκληρωθούν οι μονόλογοι ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να εξετάσουν:

- τις διαφορές ανάμεσα στις οπτικές των ρόλων,
- τα σημεία όπου οι προθέσεις δεν ταυτίζονται με το τελικό αποτέλεσμα,
- τον τρόπο με τον οποίο μικρές ψηφιακές πράξεις (όπως μια απλή κοινοποίηση) μπορούν να ενισχύσουν την επίδραση ενός περιστατικού,
- και τις θετικές παρεμβάσεις που μπορεί να κάνει ένας παρατηρητής για να στηρίξει το άτομο που δυσκολεύεται.

«Πώς στηρίζω έναν συνομήλικο;» (10 λεπτά)

Στην ολοκλήρωση της διδασκαλίας, οι μαθητές καλούνται να διατυπώσουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να προσφέρουν υποστήριξη σε κάποιον που δέχεται διαδικτυακό εκφοβισμό.

Αναφέρονται πρακτικές όπως:

- ⇒ να ακούσουν χωρίς κριτική,
- ⇒ να δείξουν ότι είναι διαθέσιμοι και ότι ο άλλος δεν είναι μόνος,
- ⇒ να ενθαρρύνουν την αναζήτηση βοήθειας,
- ⇒ να αποφύγουν τη συμμετοχή ή την ενίσχυση επιβλαβών online συμπεριφορών,
- ⇒ να λειτουργήσουν ως «γέφυρα» ανάμεσα στο άτομο και έναν ενήλικα που μπορεί να βοηθήσει.

Η ενότητα κλείνει με την αναγνώριση ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να συμβάλουν σε ένα πιο θετικό και ασφαλές ψηφιακό περιβάλλον, μέσα από μικρές καθημερινές πράξεις ενσυναίσθησης και υπευθυνότητας. Ως αξιολόγηση του τι έμαθαν οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορεί να χρησιμοποιηθεί το κουίζ που συνοδεύει το σχέδιο μαθήματος.

